

Rapportage

Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019

Ontheffingsperiode: 1 juli 2015 t/m 30 juni 2016

Stichting Faunabeheereenheid Fryslân
Swichumerdyk 3, 9088 AP Wirdum
info@faunabeheereenheid.frl

Auteur: Peter de Vries
Uitgifte: 20 juli 2016

Inhoudsopgave

1	Ontheffing in relatie tot Faunabeheerplan	1
2	Schademeldingen en uitgifte machtigingen.....	2
2.1	Schademeldingen	2
2.2	Uitgifte machtigingen.....	2
3	Uitvoering FRS	3
4	Resultaten.....	4

1 Ontheffing in relatie tot Faunabeheerplan

Op 29 januari 2015 is door de Provincie Fryslân ontheffing verleend voor het doden van knobbelzwaan met hagelgeweer of kogelbuks op percelen waar schade aan landbouwgewassen dreigt of voorkomt, en voor het rapen, schudden, prikken of anderszins behandelen van eieren ter voorkoming van dergelijke schade (Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019; Frl.68.001.2015).

De ontheffing heeft als doel gewasschade op landbouwpercelen te voorkomen dan wel te bestrijden. Schade door knobbelzwanen wordt vooral veroorzaakt door groepen jonge, niet-broedende zwanen die tot eind mei op grasland foerageren en daarna naar grote wateren trekken om daar te ruien. Groepen zwanen blijken moeilijk te verjagen en vaak zeer hardnekkig terug te keren naar dezelfde percelen. De mogelijkheid van ondersteunend afschot voor verjaging is daarom noodzakelijk geacht waarbij de beperking is opgenomen dat broedparen en hun niet-vliegvlugge jongen tot september niet mogen worden gedood. Afschot dient zich daarom te richten op jonge, niet-broedende en niet-verzorgende exemplaren.

In de motivatie voor de ontheffingverlening wordt nadruk gelegd op beperking/beheersing van de totale (provinciebrede) populatie. Afschot wordt gezien als optie wanneer populatiebeheersing via nest- en legselreductie onvoldoende blijkt of wanneer er lokaal grote schade dreigt te ontstaan. Tegelijkertijd wordt nest- en legselreductie alleen zinvol geacht wanneer dat planmatig en gecoördineerd gebeurt om welke reden dit daarom alleen mag worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van WBE's.

De ontheffing geldt in de gehele provincie Fryslân uitgezonderd de Waddeneilanden en de WBE's Beneden de Linde, Midden-Ooststellingwerf en Zuid Oost Hoek en mag alleen worden ingezet ter bestrijding van schade aan grasland. Alleen in WBE Om de Terpen mag de ontheffing tevens worden ingezet ter bestrijding van schade aan granen.

2 Schademeldingen en uitgifte machtigingen

2.1 Schademeldingen

Een overzicht van schademeldingen waarbij (knobbel)zwanen betrokken zijn geweest, is weergegeven in tabel 1. Tabel 1a geeft het totale aantal meldingen. Tabel 1b geeft het aandeel aan dat volgens de melders moet worden toegeschreven aan knobbelzwanen. De tabellen laten zien dat het merendeel van de schade in het (vroeg) voorjaar wordt gemeld (tabel 1a) maar dan ook vaker gepaard gaat met schade door andere soorten (tabel 1b).

Tabel 1a: Aantal schademeldingen waarbij knobbelzwanen als (mede)veroorzakers zijn betrokken

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				4	2	2	2	8	5	4			27
2014-2015				2	5	2	8	14	20	6	2		59
2015-2016			10	1	2	2	7	8	30	17	1		78

Tabel 1b: Aandeel knobbelzwaan in schademeldingen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2013-2014				64%	43%	15%	100%	56%	65%	100%		
2014-2015				100%	80%	55%	68%	65%	65%	92%	100%	
2015-2016			100%	100%	100%	100%	86%	79%	61%	100%	100%	

In het seizoen 2015-2016 zijn alleen meldingen gedaan van schade op grasland. Dit geldt ook voor het seizoen 2014-2015. De verhouding tussen schademeldingen op blijvend grasland en ingezaaid gras verschilt echter wel heel sterk en lijkt een voortzetting van een trend vanaf het seizoen 2013-2014. Hoe de situatie daarvoor was is onbekend, evenals een mogelijke oorzaak.

Tabel 2: Aandeel schadegewassen in schademeldingen m.b.t. knobbelzwaan

	granen	grasland, blijvend	grasland, nieuw ingezaaid
2013-2014	6%	25%	69%
2014-2015	0%	61%	39%
2015-2016	0%	90%	10%

2.2 Uitgifte machtigingen

In het seizoen 2015-2016 zijn 107 machtigingen uitgegeven voor de Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019. De uitgifte vertoont minder een piek in het vroege voorjaar dan het aantal schademeldingen omdat veel machtigingen op basis van verwachte schade worden aangevraagd en niet pas bij daadwerkelijke schade.

Tabel 3: Aantal uitgegeven machtigingen knobbelzwaan

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				14	17	30	26	11	15	29			142
2014-2015					13	4	1	33	17	18	4	1	91
2015-2016		6	9	16	18	11	4	12	11	19	1		107

3 Uitvoering FRS

In het seizoen 2015-2016 zijn uitsluitend perceelsgebonden machtigingen uitgegeven.

Voor het verkrijgen van een machtiging moeten aanvragers aangeven ten minste twee (andere) preventieve maatregelen te hebben genomen waarvan één zichtbaar in het veld. Hieraan wordt bij een eerste aanvraag vaak niet voldaan om welke reden de aanvraag dan wordt geweigerd. In vrijwel alle gevallen volgt enige tijd later een tweede aanvraag waarbij wel aan de voorwaarden is voldaan en de machtiging alsnog wordt verstrekt.

In enkele gevallen is in de registratie sprake van wilde zwaan en zwaangans. Onduidelijk is in hoeverre het daadwerkelijk om deze soorten gaat. Niet alle melders zijn op de hoogte van het taxonomische onderscheid tussen verschillende soorten zwanen. Voor hen zijn zwanen die aan niemand toebehoren 'wilde zwanen' en wanneer in de keuzelijst wordt gezocht naar 'zwanen' komt men sneller uit bij 'wilde zwaan' of zelfs 'zwaangans' dan bij 'knobbelzwaan'.

4 Resultaten

Het aantal acties dat is uitgevoerd ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwaan is vermeld in tabel 4a. In de tabellen 4b en 4c staan het aantal bejagingsacties en het totaal aantal knobbelzwanen dat daarbij is geschoten. In het seizoen 2015-2016 zijn 749 bestrijdingsacties uitgevoerd waarvan 304 keer is bejaagd (ruim 40%). Daarbij zijn in totaal 328 knobbelzwanen geschoten.

Tabel 4a: Aantal acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				29	67	135	197	220	226	145	25		1.044
2014-2015					9	11		66	132	122	42	15	397
2015-2016	10	4	32	45	114	113	94	100	101	85	37	14	749

Tabel 4b: Aandeel bejaging in bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	
2013-2014				31%	51%	49%	25%	30%	37%	52%	44%		
2014-2015						27%		58%	57%	51%	50%		20%
2015-2016	20%	75%	47%	51%	42%	34%	23%	44%	44%	47%	57%		29%

Tabel 4c: Afschot ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				10	29	61	60	70	73	51	5		359
2014-2015						4		47	109	55	11	1	227
2015-2016	3	5	26	38	72	34	23	39	43	35	6	4	328

De overige (verjagings)acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen zijn vermeld in tabel 5. Het grootste deel hiervan valt in de categorie 'verjaging overig'. Daaronder valt onder andere 'door het veld lopen' en 'honden het veld in sturen'.

Tabel 5: Aantal en aard van acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Flitsmolens	2	0	0
Geweer (als akoestisch middel)	147	71	132
Landbouwvoertuigen	8	4	4
Schriklint/koord	4	5	1
Verjaging overig	444	66	163
Vlaggen	14	9	6
Vogelafweerpistool	7	32	36
Vogelverschrikkers	4	0	4
Anders	18	8	98
Bejaagd	396	202	304
Nestreductie	0	0	1

In het seizoen 2015-2016 is er slechts één maal nestreductie uitgevoerd waarbij in totaal vijf eieren zijn behandeld. Dit vestigt er de aandacht op dat er momenteel geen uitvoering wordt gegeven aan de wens om bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen in eerste instantie uit te voeren door planmatige en gecoördineerde nest- en legselbeperking.

De verdeling van bestrijdingsacties over de verschillende WBE's en het aandeel van bejaging daarin, is vermeld in tabel 6.

Tabel 6: Aantal acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen per WBE

	Totaal aantal bestrijdingsacties			Aantal bejagingsacties		
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Aengwirden-Schoterland	6	9			2	
De Alde Slachte	25	18	12	9	11	7
De Dongeradielen	1			1		
De Lauwers	74	34	30	50	29	25
De Lytse Súdwesthoeke	190	39	250	42	18	69
De Marne	67	34	28	14	16	8
De Marren	42	13	26	26		7
De Middelsee	125	19	38	28	6	27
De Veenpolders	79	27	64	32	22	24
Drachten e. o.	24	6	6	8	5	5
It Bûtenfjild	12	5	4	0	1	
Jagersver. Gaasterlân e.o.	25	14	41	25	9	31
Kuinder en Linde	1					
Midden-Opsterland	10	14	13	7	9	
Om de Terpen	58	63	80	30	14	19
Skarsterlân e.o.	168	51	54	49	24	19
Tsjonger en AldDjip	20	28	3	19	22	
Tytsjerksteradiel-Súd	3	6	3	2	5	3
Utingeradeel	104	16	97	54	9	60
Zuid Oost Hoek	10	1				
	1.044	397	749	396	202	304

In de WBE's op de Waddeneilanden en Beneden de Linde, Midden-Ooststellingwerf en Zuid Oost Hoek zijn sinds de invoering van de Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019 geen bestrijdingsacties uitgevoerd. Er lijkt dus geen behoefte te zijn om de ontheffing ook in deze gebieden van toepassing te laten zijn.